

ŠKRTAC Premijera Kerempuha u adaptaciji Tomislava Zajeca i režiji Dore Ruždjak Podolski

Nataša GOVEDIĆ

ZAGREB » U Molièreovim komadima nema »prirodnog« ponašanja, nema likova koji nisu uhvaćeni u neku mrežu pretvaranja, himbe ili licemjerna, a nema ni odmora od te stalno povišene, intenzivne teatralnosti. Likovi jedni pred drugima izvode »bije-sne gliste«, ganjajući vlastite utvare kao da je to jedino do čega im je uistinu stalo. Ri-ječ je o autoru koji promatra društvo dvostruko pronicljivi-m očima i glumca i pisca, lako identificirajući obrasce naše goleme iracionalnosti. Svi Molièreovi antiheroji, od umišljenih bolesnika preko religioznih licemjera i opse-sivnih preljubnika do lihvara, komični su u tome koliko su strastveni oko svojih opsesi-ja i s koliko tvrdoglavosti in-zistiraju na tome da im ništa i nitko drugi zapravo i ne treba.

I Harpagon, glavni lik »Škr-ca«, gaji osjećaje samo za svo-ju škrinju s blagom. Nije privržen ni sinu ni kćeri, točnije bi bilo reći da ih primjećuje samo kao izvor potencijalne zarade, ostvarene preko njihovi-h očekivanih ženidbi i udaja. Kuću brutalno zanemaruje. Sluge izgledaju i potplaćuje. Posljedično, Harpagon živi u groznim egzistencijalnim uvjetima premda si može pri-uštiti svaki oblik udobnosti.

Imati i nemati

I premda odmah znamo zašto Hrvoje Kečkeš kao Harpagon u režiji Dore Ruždjak Podolski stupa na scenu odlučno gaseći upaljene sobne lampe (da bi uštedio na struji), izmamljujući smijuckanje u publici, mnogo je teže odgovoriti na pitanje zašto taj protagonist zgrće silno bogatstvo samo zato da ga NE BI uživao. Njemu nasu-prot stoji lik Anselmea (Dra-žen Čuček), kao drugog oca Molièreova komada, koji voli čak i svoju davno pogublenu djecu i spreman je nesebično razdijeliti sav svoj imetak, ni-šta ne tražeći zauzvrat. Mogli bismo, dakle, reći da je u pi-tanju osobita tragikomedija komparativnog očinstva. S jedne strane, tata Harpagon koji u glumačkoj interpretaciji Kečkeša traži kćer da isplju-ne čak i poluprožvakani čo-koladni bombon jer štedi na slasticama.

S druge strane, tata Ansel-me, koji bi najradije posvojio cijelu glumačku družinu, pri-čemu mu autor adaptacije

Škrinjica u koju (ni)smo zaključani

Tomislav Zajec još se jednom pokazao kao domišljat adaptator u službi kazališnog eksperimenta, kao što je i Dora Ruždjak Podolski napravila predstavu čija razbarušena cjelina stoji

Linda Begonja i Hrvoje Kečkeš kao Frosine i Harpagon

komada, Tomislav Zajec, još i mijenja ime u Jean Baptiste Poquelin Molière, sugerirajući da je u pitanju velikodušnost čovjeka koji ne samo da će se brinuti za svoju neposrednu biološku obitelj nego i za ukupni kazališni svijet. Na taj je način drama praznog Harpagonova srca u kojem zveckaju samo novčići postala diskretna posveta samoj pozornici, na kojoj postaje moguće da kazalište »posvoji« sve svoje kuhare, nećake, kočijaše, svodilje i sekretarice, a ne samo glumce, redatelje i publiku. I premda dramaturg i redateljica donekle ironiziraju veliko finale gomile sretnih raspleta, kontrast između dviju figu-ura očinskog autoriteta, s ne-sumnjivom prevagom onog darežljivog, ujedno je i ko-mentar na račun sebičnosti

kao životnog principa: tko god sve zadrži samo za sebe, ostatak će bez svih.

Razmotati dugu nit opsesija

Glumački pristup opsesivnim likovima varira. Premda formalno točan, Kečkeš je pre-više racionalan i suspregnut u glavnoj ulozi Harpagona, ne ulazeći duboko u pravi oce-an ludila svog lika. Gotovo mu ništa ne nadopisuje i ne ulazi u pitanje zašto je tatica postao tako zagriženi fetišist novca. Ne daje ni odgovor na pitanje gdje je i kako nastao taj manjak, koji Harpagon (uzaludno) puni nagomilanim zlatnicima. Osim toga, nije dosta samo treskati okla-gijom po stolu da bi se poka-zala ljutnja, kao što čini Keč-keš. Bjesovi moraju izvirati

čuva glumac Karlo Mlinar, dok strogost sudskog istražitelja uvjerljivo igra Damir Polji-čak. No predstavu emocionalno zahuktavaju, dovode do punog sjaja glumačke au-torske provokacije i humorno raspiruju Linda Begonja kao žestoko samosvjesna i sar-kastična svodilja Frosine te Luka Petrušić kao Le Flèche, imun na statusne igre moći. Njih su dvoje i klauni i filo-zofi ovog uprizorenja, kao i figure koje ne dopuštaju da ih se pretvori u financijske cifre bilo čijih malverzacija. I među njima postoje razlike: Linda Begonja ima stendaper-sku drskost ekstemporiranja u kombinaciji s neobičnom sjetom lika koji ovisi o dobroj volji svojih gospodara, dok Petrušić mnogo više ostaje u zadanim dramskim okvirima pakosnosti svog lika.

Pravo na zafrkanciju

Scenografija Stefana Katunara pozornicu namjerno »zakrčuje« nepravilno naguranim i iskrivljenim drvenim stolovima, dok kostimografija Barbare Bourek spaja bujne sijede perike i sedamnaestostoljetne čipkaste košulje sa suvremenim, tipski humor-nim kostimima (ružičasti tri-ko pripijen je uz tijelo muške sekretarice; mornarska pru-gasta plavo-bijela kombinacija kostim je mlade udavače i slično). Tomislav Zajec uba-cio je u predstavu i niz aluzija na domaću pop glazbu, va-pajnih glazbenih citata koje glumci nadovezuju na origi-nalni tekst te izgovaraju kao da se ne mogu sjetiti nijed-nog drugog načina da izraze svoje osjećaje. Ovaj postupak isprepletanja francuskih kla-sika i hipnotički sveprisutne glazbene estrade nasmijava publiku, ali i svjedoči u pri-ilog tomu da Molièreov jezik može podnijeti nove parodij-ske slojeve.

Glazba Stanislava Kovačića vrlo senzibilno stvara podlo-ge za emocionalne tonalitete pojedinih činova. »Škrtač« je

također i predstava koja je u ovim epidemiološkim uvjeti-ma, kao i u vremenu nakon dvaju razornih potresa koja su teško pogodila središnju Hr-vatsku, uspjela izboriti svoje pravo na igru, smijeh i glu-mačku zafrkanciju. I premda autorski tim nije izabrao ni-kakav oblik eksplicitne druš-tvene kritike kao svoju meto-du rada (dapače, čini se da su namjerno digli sidro iz bilo kakvog konkretnog geopoliti-čkog konteksta), već i sama činjenica da su se svim kaza-lišnim sredstvima borili za to da ludost svijeta ne shvaćamo previše ozbiljno, zaslužuje pohvalu. Ne mogu na osnovi odigrane predstave razabrati ni koji je bio repertoarni razlog da »Škrtač« baš sada stigne na daske Kerempuha (komedi-je se ne mogu repertoarno slagati po principu pola kile Molièrea, dvadeset dekagra-ma Woodyja Allena i onda još pouzdane dvije kile Mate Ma-tišića), ali činjenica je da čim se neki ansambl posveti igri s kvalitetnim predloškom, u njemu će pronaći i vlastite umjetničke razloge.

Tomislav Zajec još se jed-nom pokazao kao domišljat i samosvojan adaptator u služ-bi kazališnog eksperimenta, kao što je i Dora Ruždjak Po-dolski napravila dvoipolnatnu predstavu čija razbarušena cjelina stoji. Općenito je au-torska zrelost vrlo različitih domaćih redateljica kao što su Anica Tomić, Franka Perković, Marina Petković i Dora Ruž-djak Podolski posljednjih go-dina izborila svoje zaslužno mjesto u dominantno muš-koj profesiji režije, što imamo razloga smatrati uspjehom za čitavu našu kazališnu za-jednicu. Što se tiče »Škrca«, mislim da se još moglo raditi na »tamnoj« strani Molièro-vih likova, čija razrada uvijek pojačava humor, ali i ovako je riječ o izvedbi koja šarmantno lobira za »otključana vrata« naših tajnih škrinjica, traže-ći od publike savezništvo u razbijanju lokota.